

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/161/2005

OPINIE O PRZESZCZEPIANIU NARZĄDÓW

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, PAŹDZIERNIK 2005

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
22 października 2004 roku

- ❑ Akceptacja przeszczepiania narządów pobranych od osób zmarłych jest w polskim społeczeństwie niemal powszechna (87%). Stosunkowo niewielka grupa badanych (7%) nie aprobuje tej metody leczenia.
- ❑ Trzy czwarte Polaków (74%, w porównaniu z rokiem 2003 spadek o 8 punktów) deklaruje, że zgodziłoby się, aby po ich śmierci pobrano z ich ciał narządy w celu przeszczepienia innym. Blisko co szósty (17%, wzrost o 4 punkty) nie wyraziłby takiej zgody.
- ❑ Mimo pozytywnego stanowiska Kościoła, aż jedna piąta ankietowanych (20%) uważa, że przeszczepianie narządów jest sprzeczne z religią katolicką. Prawie dwie trzecie (63%) wyraża przeciwną opinię na ten temat, a co szósty (17%) nie ma zdania.
- ❑ W naszym kraju przeważa opinia, że najlepszym sposobem uregulowania kwestii pobierania narządów do przeszczepów jest zgoda na to wyrażona wprost za życia (44%), tak jak w Niemczech. Nieco mniej zwolenników (38%) ma u nas uregulowanie obowiązujące w Austrii - zasada zgody domniemanej (brak sprzeciwu). Co dwudziesty respondent (5%) uważa, że żadne z tych uregulowań nie jest dobre, a co ósmy (13%) nie ma zdania w tej sprawie.
- ❑ Polacy nie wiedzą, jakie w naszym kraju obowiązują przepisy dotyczące pobierania narządów - blisko połowa (45%) przyznaje, że nie orientuje się w tej sprawie, a prawie jedna trzecia (31%) mylnie wskazuje na podobieństwo do przepisów niemieckich. Ponadto co siódmy badany (14%) nie potrafi ustosunkować się do tej kwestii, a więc także nie wie, jakie przepisy są obowiązujące. Tylko co dziesiąty Polak (10%) prawidłowo wskazał na podobieństwo polskich rozwiązań prawnych do regulacji austriackich.

Mija dziesiąta rocznica prawnego unormowania w naszym kraju kwestii transplantacji narządów, w tym roku uchwalono też nową ustawę o transplantacjach, która szerzej i bardziej szczegółowo reguluje tę sprawę. W Polsce dokonuje się mniej przeszczepów niż w innych krajach i mniej, niż byłoby to możliwe. Dotychczasowe sondaże wskazywały na powszechną akceptację tej metody ratowania życia czy przywracania zdrowia oraz gotowość oddania narządów po śmierci w celu ich transplantacji, jednak w praktyce istnieje wiele przeszkód. W ostatnim okresie pojawiły się różnego rodzaju apele i inicjatywy zachęcające do donacji narządów, m.in. głośny list pasterski arcybiskupa Józefa Życińskiego, w którym apelował do wiernych o wypełnianie deklaracji darowania narządów po śmierci.

W naszym sondażu¹ sprawdzaliśmy, czy zmienił się stosunek do transplantacji narządów, a ponadto - czy zmianie uległy tradycyjne przekonania, że pobieranie narządów jest sprzeczne z religią katolicką. Pytaliśmy również o preferencje dotyczące prawnych regulacji pobierania narządów, a także o wiedzę z zakresu obowiązujących przepisów.

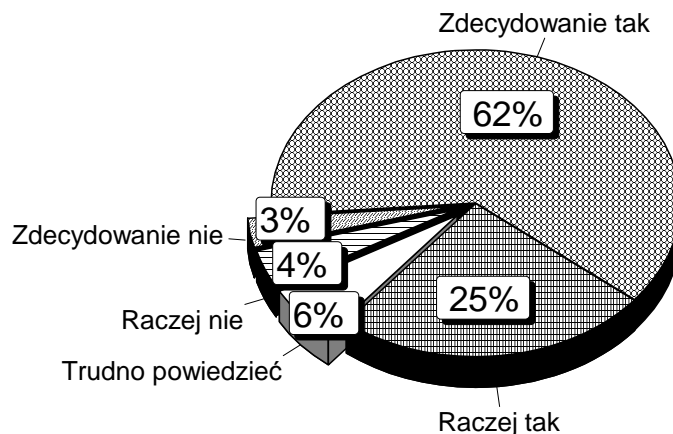
AKCEPTACJA TRANSPLANTACJI

Niemal powszechne (87%) jest w naszym kraju przekonanie, że przeszczepianie narządów pobranych od osób zmarłych w celu ratowania komuś życia lub przywracania zdrowia jest słuszne. Trzeba zaznaczyć, że prawie dwie trzecie ankietowanych (62%) wyraża ten pogląd w sposób zdecydowany. Przeszczepy narządów stały się w Polsce, podobnie jak w innych krajach rozwiniętych², czymś normalnym, co jest przyjęte w medycynie, a osób im przeciwnych jest stosunkowo niewiele.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (184) przeprowadzono w dniach 14-18 września 2005 roku na liczącej 1028 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Zob. komunikat CBOS „Postawy wobec transplantacji narządów”, listopad 2003 (oprac. W. Derczyński).

RYS. 1. CZY UWAŻA PAN(I) ZA SŁUSZNE PRZESZCZEPIANIE NARZĄDÓW (TRANSPLANTACJE NARZĄDÓW) POBRANYCH OD OSÓB ZMARŁYCH, ABY RATOWAĆ ŻYCIE LUB PRZYWRACAĆ ZDROWIE INNYM OSOBOM?

Porównanie tegorocznych wyników z danymi z roku 2003 wskazuje jednak na zahamowanie stopniowego wzrostu zdecydowanej akceptacji przeszczepów. Obecnie mniej osób niż dwa lata temu (62%, spadek o 5 punktów) zdecydowanie aprobuje przeszczepę. Wprawdzie różnica wskazań nie jest duża, jednak świadczy o wzroście sceptycyzmu albo niepewności, czy transplantacje są właściwym rozwiązaniem. Obecny wynik jest porównywalny z uzyskanym w drugiej połowie lat dziewięćdziesiątych.

Tabela 1

Czy uważa Pan(i) za słusze przeszczepianie narządów (transplantacje narządów) pobranych od osób zmarłych, aby ratować życie lub przywracać zdrowie innym osobom?	Wskazania respondentów według terminów badań			
	XII 1994	III 1997	IX 2003	IX 2005
	w procentach			
Zdecydowanie tak	51	61	67	62
Raczej tak	32	26	23	25
Raczej nie	6	4	3	4
Zdecydowanie nie	4	3	4	3
Trudno powiedzieć	7	6	3	6

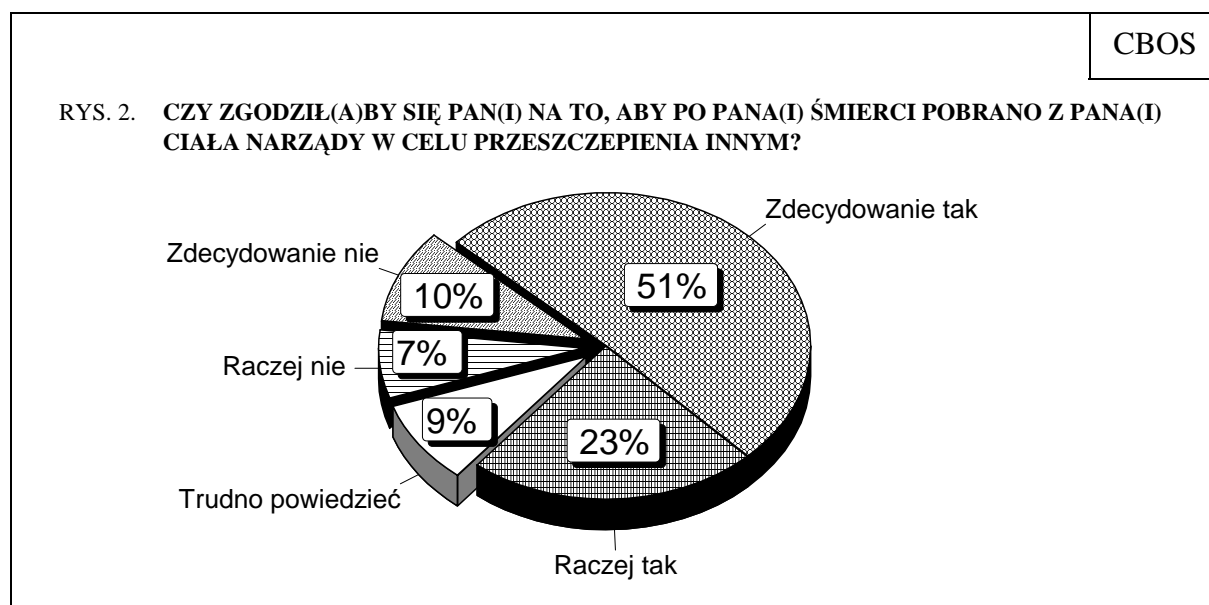
Akceptacja przeszczepów powiązana jest przede wszystkim z poziomem wykształcenia badanych: im wyższy, tym ona częstsza i tym mniej osób nie ma wyrobionego zdania w tej sprawie, a im niższe wykształcenie, tym częstsze jest nieakceptowanie transplantacji (zob. tabele aneksowe). Wśród respondentów z wyższym wykształceniem aprobatą jest powszechna (96%), podczas gdy wśród mających wykształcenie podstawowe -

znacznie mniejsza (75%). Pewną rolę w poglądach na ten temat odgrywa też wiek (im ankietowani starsi, tym częściej są przeciwni przeszczepom albo nie mają zdania w tej kwestii), miejsce zamieszkania (wśród mieszkańców wsi przeszczepy częściej budzą sprzeciw) oraz częste praktyki religijne³.

Uderzające są różnice poglądów na ten temat między przedstawicielami kadry kierowniczej i inteligencji, wśród których wszyscy akceptują przeszczepy (100%), a znacznie rzadziej wyrażającymi aprobatę emerytami (77%), rencistami (77%) i rolnikami (79%).

ZGODA NA ODDANIE NARZĄDÓW W PRZYPADKU WŁASNEJ ŚMIERCI

Prawie trzy czwarte Polaków (74%) wyraziłoby zgodę na to, aby po śmierci pobrano ich narządy do przeszczepów, w tym nieco ponad połowa (51%) jest zdecydowana w tej sprawie.

Odpowiedzi badanych potwierdzają dość powszechną aprobatę transplantacji, chociaż gotowość oddania narządów po swojej śmierci nie jest tak częsta - w tym wypadku mogą

³ Powiązanie postaw wobec transplantacji z poziomem wykształcenia i religijnością stwierdzano w różnych badaniach. Zob. komunikat CBOS „Postawy wobec przeszczepiania narządów”, kwiecień 1997 (oprac. W. Derczyński).

wchodzić w grę różnego rodzaju lęki, obawy czy uprzedzenia⁴. Trzeba jednak pamiętać, że odpowiedzi ankietowanych mogą mieć charakter deklaracyjny, w pewnym stopniu odbiegający od rzeczywistych postaw.

Tak jak w przypadku ogólnej aprobaty transplantacji, w ostatnich latach zmniejszył się odsetek badanych, którzy zgodziliby się na ewentualne pobranie narządów.

Tabela 2

Czy zgodził(a)by się Pan(i) na to, aby po Pana(i) śmierci pobrano z Pana(i) ciała narządy w celu przeszczepienia innym?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	IX 2003	IX 2005
	w procentach	
Zdecydowanie tak	59	51
Raczej tak	23	23
Raczej nie	5	7
Zdecydowanie nie	8	10
Trudno powiedzieć	5	9

Zgoda na oddanie swoich narządów wiąże się z poziomem wykształcenia ankietowanych jeszcze silniej niż akceptacja transplantacji jako metody ratowania życia i przywracania zdrowia, jest także skorelowana z tymi samymi czynnikami i cechami badanych co aprobatą transplantacji (zob. tabele aneksowe).

WZGLĘDY RELIGIJNE

Mimo że Kościół katolicki jest pozytywnie nastawiony do przeszczepów, aż co piąty dorosły Polak (20%) uważa, że transplantacje narządów są sprzeczne z religią. Odsetek ten jest nieco wyższy niż w latach dziewięćdziesiątych, a zatem i w tej sprawie możemy mówić o wzroście niepewności i ponownym umocnieniu się tradycyjnych, stereotypowych wyobrażeń dotyczących przede wszystkim kwestii zmartwychwstania. Przeświadczenie o sprzeczności między przeszczepianiem narządów a religią katolicką jest więc w Polsce nadal częstsze niż w krajach zachodnich⁵.

⁴ Szerzej na ten temat w komunikatach CBOS cytowanych wyżej, przede wszystkim zaś w komunikacie „Stosunek społeczeństwa do transplantacji narządów”, luty 1995 (oprac. W. Derczyński).

⁵ Por. komunikaty CBOS „Postawy wobec przeszczepiania narządów” oraz „Stosunek społeczeństwa ...”, wyd. cyt.

Tabela 3

Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z opinią, że przeszczepianie narządów jest sprzeczne z religią katolicką?	Wskazania respondentów według terminów badań		
	XII '94	III '97	IX 2005
	w procentach		
Zdecydowanie się zgadzam	6	6	7
Raczej się zgadzam	12	9	13
Raczej się nie zgadzam	32	32	31
Zdecydowanie się nie zgadzam	30	35	32
Trudno powiedzieć	20	19	17

Opinie na temat sprzeczności między transplantacją narządów a religią powiązane są z tymi samymi czynnikami, co odpowiedzi na poprzednie pytania - najsilniej z poziomem wykształcenia. Do grup społeczno-zawodowych najczęściej akceptujących opinię o istnieniu sprzeczności należą: renciści, emeryci, gospodynie domowe, bezrobotni oraz robotnicy, natomiast nie dostrzegają sprzeczności przede wszystkim przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz pracujący na własny rachunek poza rolnictwem. Rolnicy znacznie częściej niż inni nie mają wyrobionego zdania na ten temat (zob. tabele aneksowe).

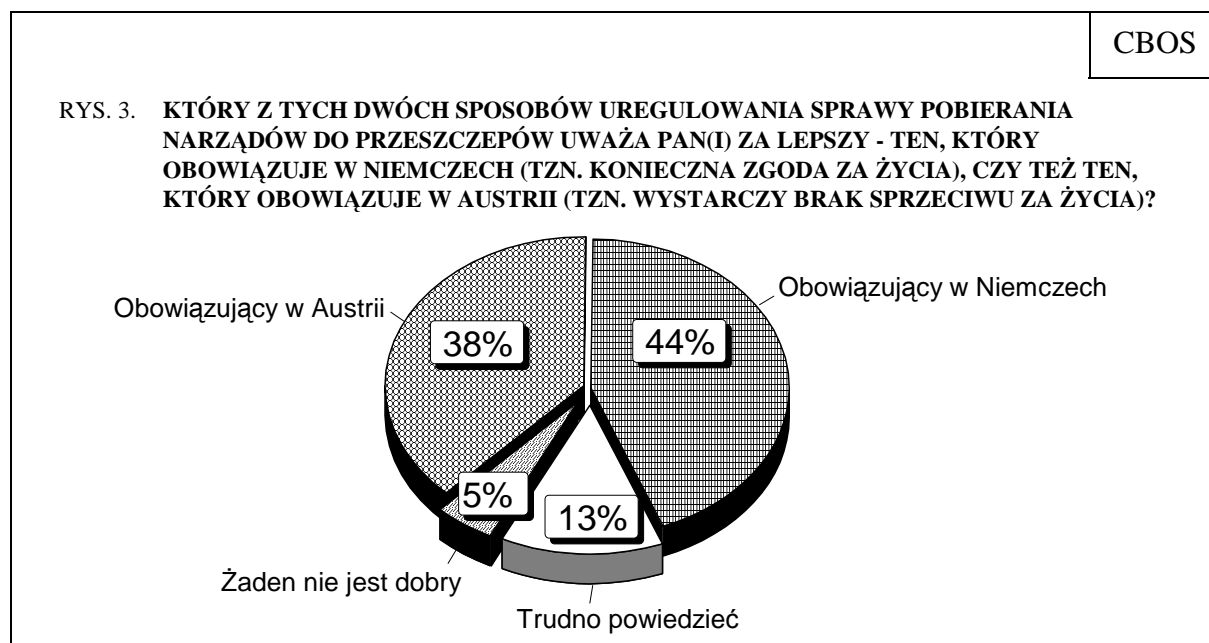
PREFERENCJE I WIEDZA O REGULACJACH PRAWNYCH

Z wcześniejszych sondaży wynikało, że zdecydowana większość Polaków nie wie, jakie regulacje prawne dotyczące transplantacji obowiązują w naszym kraju. Chodziło przede wszystkim o podstawę prawną do pobrania narządów po czyjejś śmierci⁶. Nowa ustawa o transplantacjach, którą w tym roku przyjął parlament, nie zmieniła istniejącego modelu regulacji - aby pobrać narządy do przeszczepu, wystarczy brak wyrażonego za życia sprzeciwu (który można m. in. rejestrować w centralnym rejestrze). Jest to tzw. zgoda domniemana. Jeśli takiego sprzeciwu nie wyrażono, można pobrać narządy niezależnie od opinii rodziny, z tym że lekarze zwykle pytają ją o zgodę. Dodajmy, że w 1997 roku większość ankietowanych była zdania, że powinni to czynić.

⁶ Najszerzej sprawę tę omówiono w komunikacie CBOS „Społeczna wiedza o regulacjach prawnych dotyczących transplantacji narządów”, kwiecień 1997 (oprac. W. Derczyński); por. także komunikat CBOS „Postawy wobec transplantacji narządów”, wyd. cyt.

W tegorocznym badaniu poprosiliśmy ankietowanych o wskazanie, który z dwóch modeli regulacji pobierania narządów - zgody domniemanej czy zgody wyrażonej za życia - uważają za lepszy, opisując przykładowo regulacje obowiązujące w Niemczech i Austrii.

„W różnych krajach rozmaicie reguluje się sprawę pobierania narządów do przeszczepów. W Niemczech obowiązują przepisy, że narządy do przeszczepów można pobrać tylko z ciał tych osób zmarłych, które wyraziły na to zgodę, i miały podpisaną przez siebie Kartę dawcy narządów. Natomiast w Austrii obowiązują inne przepisy: można pobrać narządy do przeszczepów z ciała każdej osoby zmarłej bez żadnej zgody, ale osoby, które nie chcą, by po ich śmierci pobierano narządy do przeszczepów, mogą zgłosić swój sprzeciw do specjalnego ogólnokrajowego rejestru sprzeciwów”.

Opinie na ten temat okazały się bardzo podzielone. Przewagę uzyskała zgoda wprost, wyrażana za życia (44%), ale za zgodą domniemaną opowiedziało się niewiele mniej ankietowanych (38%)⁷. Co dwudziesty badany (5%) nie uznał żadnej z tych regulacji za właściwą, dość duża grupa (13%) nie miała wyrobionej opinii - w obu przypadkach częściej byli to ci, którzy nie zgodziliby się na pobranie narządów po ich śmierci.

⁷ Ciekawe, że Niemcy postawieni przed takim samym wyborem udzielili podobnych odpowiedzi - 46% było za modelem niemieckim (zgody wyrażonej wprost), a 34% za modelem austriackim (zgody domniemanej); 20% nie miało zdania w tej sprawie. Zob. *World Opinion Update*, Vol XXIX, Issue 4, July/August 2005.

Badani z wyższym wykształceniem wyraźnie częściej niż inni wskazywali na model niemiecki jako właściwe uregulowanie kwestii pobierania narządów do przeszczepów. Także im młodszy ankietyowani, tym częściej opowiadali się za modelem niemieckim - być może ze względu na wyraźne poszanowanie autonomii osoby, co młodzież ceni. Okazuje się też, że za zgodą wprost, wyrażaną za życia częściej optują badani często biorący udział w praktykach religijnych (Kościół popiera właśnie taki sposób donacji narządów), kobiety oraz mieszkańcy wsi. Spośród grup społeczno-zawodowych za zgodą wprost, wyrażaną za życia najczęściej są przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji oraz uczniowie i studenci, za rozwiązaniem austriackim - zgodą domniemaną opowiadają się głównie mieszkańcy największych miast (zob. tabele aneksowe).

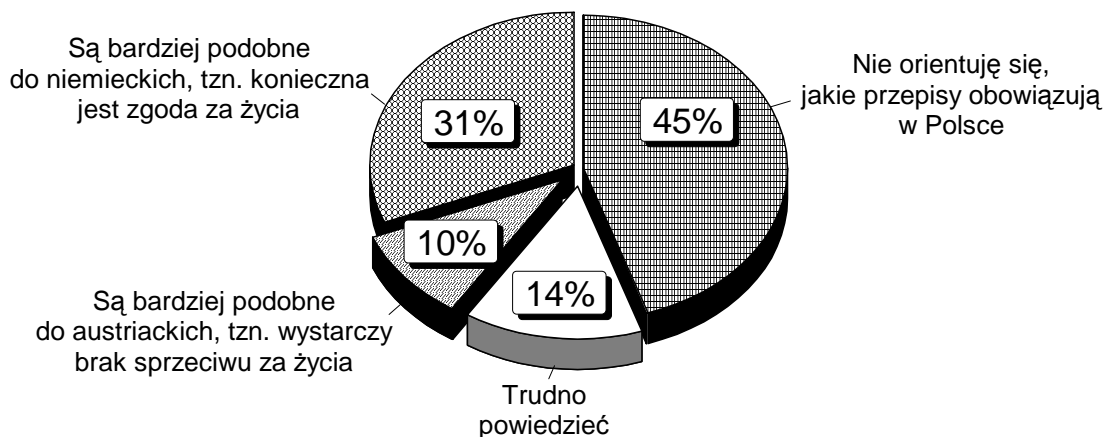
Poprosiliśmy też badanych o wskazanie, do którego z tych dwóch uregulowań dotyczących pobierania narządów do przeszczepów zbliżone są przepisy obowiązujące w naszym kraju. Okazało się, że Polacy nie wiedzą, jakie są polskie przepisy dotyczące transplantacji.

Blisko połowa ankietyowanych (45%) przyznaje, że nie orientuje się, jakie przepisy obowiązują w Polsce, a prawie jedna trzecia (31%) mylnie wskazuje na ich podobieństwo do modelu niemieckiego. Ponadto co siódmy badany (14%) nie ma opinii w tej sprawie, a więc także nie wie, jakie są obowiązujące przepisy. Tylko co dziesiąty respondent (10%) prawidłowo wskazał na podobieństwo polskich rozwiązań prawnych do regulacji austriackich. Jest to o połowę mniejsza liczebnie grupa niż we wcześniejszym sondażu, jednak trzeba wziąć pod uwagę odmienne sformułowanie pytania⁸.

Jak można było oczekiwać, poprawne odpowiedzi - wskazujące na model zgody domniemanej - są tym częstsze, im wyższy poziom wykształcenia badanych; im niższy zaś, tym częstsza niewiedza lub brak zdania. Co ciekawe, odpowiedzi błędnej - wskazującej na model niemiecki, tzn. zgody wyrażonej wprost - także udzielano tym częściej, im wyższy poziom wykształcenia. Odpowiedzi prawidłowe ponad dwukrotnie częściej niż inni wskazywali przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji (zob. tabele aneksowe).

Dodajmy, że preferowanie określonego modelu regulacji prawnej wiązało się z częstszym niż u innych przekonaniem, że taki właśnie model obowiązuje w Polsce.

RYS. 4. CZY PRZEPISY OBOWIĄZUJĄCE W POLSCE PODOBNE SĄ, PANA(I) ZDANIEM, BARDZIEJ DO NIEMIECKICH CZY TEŻ BARDZIEJ DO AUSTRIACKICH?

Po dziesięciu latach obowiązywania ustawy o transplantacjach i jej niedawnej nowelizacji nie pogłębiła się społeczna wiedza o przepisach dotyczących pobierania narządów do przeszczepów od osób zmarłych, przeciwnie - wydaje się, że mniej Polaków ma świadomość obowiązującego prawa. Stawia to pod znakiem zapytania etyczną zasadność obowiązujących przepisów, ponieważ model zgody domniemanej zakłada, iż obywatele wiedzą, że jeśli nie chcą, aby po ich śmierci pobrano narządy w celu transplantacji, muszą zgłosić swój sprzeciw (w określonej formie albo zarejestrować go w centralnym rejestrze sprzeciwów). Ta rozbieżność między przepisami a wiedzą oraz przekonaniem obywateli, to przypuszczalnie jedna z przyczyn relatywnie małej liczby dokonywanych w Polsce transplantacji, także m.in. oporów wobec pobierania narządów zarówno wśród rodzin osób zmarłych, jak i samych lekarzy.

Opracował
Włodzimierz DERCZYŃSKI

⁸ Zob. komunikat CBOS „Postawy wobec przeszczepiania narządów”, wyd. cyt.

A N E K S

Tabela 1. Czy uważa Pan(i) za słuszne przeszczepianie narządów (transplantacje narządów) pobranych od osób zmarłych, aby ratować życie lub przywracać zdrowie innym osobom? (%)

	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	62	25	4	3	6	1027
Płeć						
Mężczyźni	63	24	4	3	5	490
Kobiety	60	26	4	3	6	537
Wiek						
18-24 lat	71	21	3	1	3	158
25-34	71	21	3	1	5	190
35-44	63	28	3	1	4	178
45-54	58	28	5	4	5	209
55-64	56	27	5	4	8	118
65 lat i więcej	49	25	7	8	11	174
Miejsce zamieszkania						
Wieś	54	27	5	5	8	376
Miasto do 20 tys.	61	24	4	5	6	127
20-100 tys.	65	24	4	1	5	203
101-500 tys.	65	24	3	4	5	198
501 tys. i więcej mieszk.	73	23	3	1	2	123
Wykształcenie						
Podstawowe	46	29	7	7	12	292
Zasadnicze zawodowe	65	23	5	3	3	265
Średnie	69	24	2	2	3	357
Wyższe	70	26	1	0	4	113
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	63	37	0	0	0	59
Prac. umysł. niż. szczebla	71	20	3	1	4	95
Pracownicy fiz. - umysł.	66	26	2	1	5	100
Robotnicy wykwalifikowani	65	28	2	2	4	87
Robotnicy niewykwalifik.	66	23	2	0	10	41
Rolnicy	58	21	6	4	11	54
Pracujący na własny rach.	81	16	0	4	0	28
Bierni zawodowo						
Renciści	49	28	7	7	9	105
Emeryci	51	26	8	6	9	193
Uczniowie i studenci	78	20	1	1	0	92
Bezrobotni	58	25	6	6	5	120
Gospodynie domowe i inni	59	28	3	1	9	52
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	61	33	2	0	3	150
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	75	19	2	0	4	57
sekt. pryw. poza rolnict.	68	23	2	3	4	208
prywatnym gosp. rolnym	55	22	7	3	13	61
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	57	29	6	3	6	153
301-500	63	23	6	5	3	184
501-900	64	23	3	4	6	231
901-1200	76	19	1	1	2	80
Powyżej 1200 zł	69	23	2	1	4	65
Ocena własnych war. mater.						
Złe	53	27	6	6	8	364
Średnie	62	27	3	2	6	421
Dobre	73	19	4	2	2	241
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	51	28	7	4	9	78
Raz w tygodniu	58	27	5	3	7	481
1-2 razy w miesiącu	67	21	3	4	5	178
Kilka razy w roku	66	25	4	3	3	197
W ogóle nie uczestniczy	71	18	3	3	5	90
Poglądy polityczne						
Lewica	73	18	4	2	3	159
Centrum	64	24	4	3	5	295
Prawica	60	29	4	2	5	311
Trudno powiedzieć	53	27	6	5	9	262

Tabela 2. Czy zgodził(a)by się Pan(i) na to, aby po Pana(i) śmierci pobrano z Pana(i) ciała narządy w celu przeszczepienia innym?

(%)

	Zdecydo- wanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydo- wanie nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	51	23	7	10	9	1028
Płeć						
Mężczyźni	54	24	5	9	8	490
Kobiety	48	22	9	10	11	538
Wiek						
18-24 lat	60	24	2	7	6	158
25-34	57	21	5	5	11	190
35-44	53	28	7	4	8	178
45-54	50	25	6	9	10	209
55-64	50	22	6	14	7	118
65 lat i więcej	36	18	16	19	12	175
Miejsce zamieszkania						
Wieś	46	21	8	14	12	377
Miasto do 20 tys.	49	24	8	9	9	127
20-100 tys.	57	20	6	8	9	203
101-500 tys.	53	27	5	7	8	198
501 tys. i więcej mieszk.	57	26	8	3	5	123
Wykształcenie						
Podstawowe	35	23	10	22	10	293
Zasadnicze zawodowe	55	20	7	8	10	265
Średnie	59	24	6	3	8	357
Wyższe	60	27	5	1	7	113
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	60	26	7	0	7	59
Prac. umysł. niż. szczebla	63	23	4	4	5	95
Pracownicy fiz. - umysł.	56	27	5	2	11	100
Robotnicy wykwalifikowani	58	18	4	6	14	87
Robotnicy niewykwalifik.	44	20	6	13	16	41
Rolnicy	43	21	8	16	12	54
Pracujący na własny rach.	61	27	8	4	0	28
Bierni zawodowo						
Renciści	40	23	9	18	10	106
Emeryci	42	19	14	17	9	193
Uczniowie i studenci	60	28	2	3	7	92
Bezrobotni	55	23	4	12	6	120
Gospodynie domowe i inni	40	28	9	5	18	52
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	55	25	6	4	10	150
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	67	20	2	2	8	57
sekt. pryw. poza rolnict.	57	23	6	5	9	208
prywatnym gosp. rolnym	37	26	8	18	11	61
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	53	21	10	10	6	153
301-500	45	28	6	12	9	184
501-900	54	24	7	9	7	231
901-1200	67	17	3	4	9	80
Powyżej 1200 zł	53	24	8	4	10	65
Ocena własnych war. mater.						
Złe	45	24	9	13	10	364
Średnie	52	22	7	9	10	422
Dobre	60	23	4	5	8	241
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	48	18	8	11	15	78
Raz w tygodniu	48	24	8	10	10	481
1-2 razy w miesiącu	53	20	7	10	10	178
Kilka razy w roku	56	26	5	7	7	197
W ogóle nie uczestniczy	60	20	5	8	7	90
Poglądy polityczne						
Lewica	60	23	6	6	5	159
Centrum	52	23	7	9	9	295
Prawica	54	25	7	7	6	312
Trudno powiedzieć	42	20	8	15	15	262

Tabela 3. Czy zgadza się Pan(i) czy też nie zgadza z opinią, że przeszczepianie narządów jest sprzeczne z religią katolicką? 1 - Zdecydowanie się zgadzam; 2 - Raczej się zgadzam; 3 - Raczej się nie zgadzam; 4 - Zdecydowanie się nie zgadzam

(%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	7	13	31	32	17	1028
Płeć						
Mężczyźni	8	12	28	35	16	490
Kobiety	7	13	33	30	17	538
Wiek						
18-24 lat	10	12	31	33	14	158
25-34	4	9	30	41	15	190
35-44	6	9	35	35	15	178
45-54	7	16	31	32	15	209
55-64	4	17	31	31	16	118
65 lat i więcej	13	15	27	21	24	175
Miejsce zamieszkania						
Wieś	9	13	29	26	23	377
Miasto do 20 tys.	8	17	32	26	18	127
20-100 tys.	7	14	32	34	12	203
101-500 tys.	6	13	30	38	13	198
501 tys.i więcej mieszk.	5	7	31	48	10	123
Wykształcenie						
Podstawowe	12	15	30	17	26	293
Zasadnicze zawodowe	7	16	30	30	17	265
Średnie	5	11	34	38	11	357
Wyższe	3	4	25	58	9	113
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	3	12	33	46	6	59
Prac.umysł.niż.szczebła	5	6	22	51	16	95
Pracownicy fiz.- umysł.	3	12	31	38	15	100
Robotnicy wykwalifikowani	4	17	31	34	14	87
Robotnicy niewykwalifik.	13	7	40	27	13	41
Rolnicy	11	6	29	27	28	54
Pracujący na własny rach.	8	2	19	60	12	28
Bierni zawodowo						
Renciści	10	18	29	23	21	106
Emeryci	9	17	29	23	21	193
Uczniowie i studenci	8	9	38	36	8	92
Bezrobotni	8	15	34	24	20	120
Gospodynie domowe i inni	8	17	28	33	14	52
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	5	13	36	36	11	150
spółce właścicieli	2	10	43	35	10	57
prywatnych i państwa	5	10	21	48	16	208
sekt. pryw. poza rolnict.	9	6	25	28	31	61
prywatnym gosp. rolnym						
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	6	14	39	26	15	153
301-500	6	14	37	31	12	184
501-900	8	12	32	33	15	231
901-1200	3	12	26	43	17	80
Powyżej 1200 zł	7	5	24	49	14	65
Ocena własnych war. mater.						
Złe	9	15	31	29	16	364
Średnie	5	14	34	29	19	422
Dobre	9	8	24	44	15	241
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	8	20	27	34	12	78
Raz w tygodniu	8	12	36	27	17	481
1-2 razy w miesiącu	8	11	28	32	20	178
Kilka razy w roku	7	16	23	42	12	197
W ogóle nie uczestniczy	4	7	29	41	19	90
Poglądy polityczne						
Lewica	5	11	29	42	13	159
Centrum	9	11	36	30	15	295
Prawica	8	14	27	39	12	312
Trudno powiedzieć	7	14	31	22	26	262

Tabela 4. W różnych krajach rozmaicie reguluje się sprawę pobierania narządów do przeszczepów. W Niemczech obowiązują przepisy, że narządy do przeszczepów można pobrać tylko z ciała tych osób zmarłych, które wyraziły na to zgodę, i miały podpisaną przez siebie Kartę dawcy narządów. Natomiast w Austrii obowiązują inne przepisy: można pobrać narządy do przeszczepów z ciała każdej osoby zmarłej bez żadnej zgody, ale osoby, które nie chcą, by po ich śmierci pobierano narządy do przeszczepów, mogą zgłosić swój sprzeciw do specjalnego ogólnokrajowego rejestru sprzeciwów. Który z tych dwóch sposobów uregulowania sprawy pobierania narządów do przeszczepów uważa Pan(i) za lepszy - ten, który obowiązuje w Niemczech (tzn. konieczna zgoda za życia) czy też ten, który obowiązuje w Austrii (tzn. wystarczy brak sprzeciwu za życia)?
1 - Obowiązujący w Niemczech; 2 - Obowiązujący w Austrii; 3 - Żaden nie jest dobry (%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	44	38	5	13	1028
Płeć					
Mężczyźni	41	43	5	11	490
Kobiety	46	34	5	15	538
Wiek					
18-24 lat	52	37	3	8	158
25-34	47	42	4	7	190
35-44	46	41	3	11	178
45-54	47	35	6	13	209
55-64	37	42	6	15	118
65 lat i więcej	30	34	10	26	175
Miejsce zamieszkania					
Wieś	47	31	5	17	377
Miasto do 20 tys.	43	39	5	13	127
20-100 tys.	39	41	8	12	203
101-500 tys.	44	40	4	11	198
501 tys.i więcej mieszk.	41	51	3	5	123
Wykształcenie					
Podstawowe	34	30	9	27	293
Zasadnicze zawodowe	48	38	5	9	265
Średnie	44	45	3	7	357
Wyższe	54	38	3	5	113
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	60	30	4	6	59
Prac.umysł.niż.szczebla	46	44	4	6	95
Pracownicy fiz.- umysł.	42	46	2	10	100
Robotnicy wykwalifikowani	49	43	3	5	87
Robotnicy niewykwalifik.	49	29	7	15	41
Rolnicy	47	29	3	21	54
Pracujący na własny rach.	36	50	0	14	28
Bierni zawodowo					
Renciści	37	33	8	22	106
Emeryci	29	40	9	23	193
Uczniowie i studenci	54	35	3	8	92
Bezrobotni	48	39	5	8	120
Gospodynie domowe i inni	48	32	7	12	52
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	55	36	2	7	150
spółce właścicieli	37	53	3	7	57
prywatnych i państwa	43	44	4	9	208
sekt. pryw. poza rolnict.	45	30	3	22	61
prywatnym gosp. rolnym					
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	40	41	6	13	153
301-500	55	34	4	7	184
501-900	42	40	5	13	231
901-1200	38	54	2	5	80
Powyżej 1200 zł	42	46	2	10	65
Ocena własnych war. mater.					
Złe	38	37	8	17	364
Średnie	48	35	5	12	422
Dobre	43	46	2	9	241
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	44	29	9	18	78
Raz w tygodniu	47	34	5	14	481
1-2 razy w miesiącu	41	39	5	14	178
Kilka razy w roku	42	44	5	8	197
W ogóle nie uczestniczy	31	53	4	11	90
Poglądy polityczne					
Lewica	37	50	4	9	159
Centrum	51	36	5	9	295
Prawica	46	42	4	8	312
Trudno powiedzieć	36	29	8	26	262

Tabela 5. Czy przepisy obowiązujące w Polsce podobne są, Pana(i) zdaniem, bardziej do niemieckich czy też bardziej do austriackich? 1 - Nie orientuję się, jakie przepisy obowiązują w Polsce; 2 - Są bardziej podobne do niemieckich, tzn. konieczna jest zgoda za życia; 3 - Są bardziej podobne do austriackich, tzn. wystarczy brak sprzeciwu za życia

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	45	31	10	14	1028
Płeć					
Mężczyźni	45	32	10	12	490
Kobiety	45	29	10	16	538
Wiek					
18-24 lat	45	37	8	9	158
25-34	38	36	13	13	190
35-44	40	41	10	9	178
45-54	53	25	9	14	209
55-64	43	27	16	15	118
65 lat i więcej	51	19	6	24	175
Miejsce zamieszkania					
Wieś	49	28	6	17	377
Miasto do 20 tys.	36	25	18	21	127
20-100 tys.	46	33	9	12	203
101-500 tys.	47	33	12	8	198
501 tys. i więcej mieszk.	37	39	11	12	123
Wykształcenie					
Podstawowe	54	17	4	25	293
Zasadnicze zawodowe	45	36	7	12	265
Średnie	44	34	13	10	357
Wyższe	28	44	22	6	113
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	31	38	26	6	59
Prac. umysł. niż. szczebla	23	47	19	11	95
Pracownicy fiz.- umysł.	54	27	8	11	100
Robotnicy wykwalifikowani	47	30	11	13	87
Robotnicy niewykwalifik.	45	31	6	18	41
Rolnicy	53	25	0	22	54
Pracujący na własny rach.	38	38	20	4	28
Bierni zawodowo					
Renciści	52	20	9	19	106
Emeryci	49	21	8	22	193
Uczniowie i studenci	45	43	5	7	92
Bezrobotni	46	34	8	12	120
Gospodynie domowe i inni	49	34	6	11	52
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	33	38	18	11	150
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	41	35	11	12	57
sekt. pryw. poza rolnict.	45	33	12	10	208
prywatnym gosp. rolnym	53	24	0	23	61
Dochody na jedną osobę					
Do 300 zł	47	34	5	14	153
301-500	51	30	8	10	184
501-900	42	31	14	14	231
901-1200	40	40	12	8	80
Powyżej 1200 zł	49	26	10	15	65
Ocena własnych war. mater.					
Złe	51	26	7	16	364
Średnie	46	30	10	14	422
Dobre	36	39	15	11	241
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	38	35	12	15	78
Raz w tygodniu	45	30	8	16	481
1-2 razy w miesiącu	46	29	11	13	178
Kilka razy w roku	49	30	10	11	197
W ogóle nie uczestniczy	40	38	14	9	90
Poglądy polityczne					
Lewica	43	37	8	13	159
Centrum	50	29	11	11	295
Prawica	38	37	13	11	312
Trudno powiedzieć	50	22	6	22	262